

การศึกษาการบริหารจัดการสาธารณภัยประเภท (วาตภัย)

พื้นที่ อบต.สังคม อ.สังคม จ.หนองคาย

A study of stormwater disaster management in the area of Sangkhom Subdistrict Administrative Organization, Sangkhom District, NongKhai Province.

พิศุทธิ์ธรรม คล้ายทอง

ดร.ศิริรักษ์ นิทัศน์เอก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขในการบริหารจัดการสาธารณภัย ประเภทวาตภัย ในการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาจากข้อมูลของ ปภ.จังหวัดหนองคายและการสัมภาษณ์บุคลากรภายใน องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม จำนวน 5 ท่าน และมีการลงพื้นที่ ที่เสี่ยงภัยในแต่ละหมู่บ้าน

ผลการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการสาธารณภัย ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสังคมส่วนใหญ่จะเกิดพายุฤดูร้อนเป็นส่วนมาก เนื่องจากพื้นที่ตำบลสังคม เป็นพื้นที่ ที่ราบสูงและเป็นเขา ทางทีมงาน ปภ. องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม จะเข้าพื้นที่ได้นั้นจะต้องรอให้เหตุการณ์สงบลงก่อนจึงจะสามารถเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้และเข้าไปประเมินความเสียหายต่างๆที่เกิดจาก วาตภัย ด้านปัญหาและอุปสรรค จะเป็นการขาดอุปกรณ์ความปลอดภัยและความรู้ในการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย

ความสำคัญ : การบริหารจัดการสาธารณภัย, การพัฒนาความรู้ด้านสาธารณภัย

1. บทความเรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการสาธารณภัยประเภท (วาตภัย)

พื้นที่ อบต.สังคม อ.สังคม จ.หนองคาย

2. นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

4. ประธานกรรมการการสอบค้นคว้าอิสระ

Abstract

This research study The objective is to study guidelines for prevention and correction in management. Public disaster, storm type, in helping victims of natural disasters in the area Sangkhom Subdistrict Administrative Organization, Sangkhom District, Nong Khai Province By studying the information of Nong Khai Provincial Public Health Office and interviews with internal personnel Sangkhom Subdistrict Administrative Organization, a total of 5 people, and visited the area at the sound of danger in each village

The results of the study found that disaster management in the area of the Sangkhom Subdistrict Administrative Organization is mostly prone to summer storms. Because the area of Sangkhom Subdistrict is a plateau and mountainous area, the PWA team of Sangkhom Subdistrict Administrative Organization To enter the area, you must wait for the event to subside before being able to help the victims and assess the various damages caused by the storm in terms of problems and obstacles. It will be a lack of safety equipment and knowledge to help victims.

Keywords: Disaster management, development of disaster knowledge

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์สาธารณสุขภัยของประเทศไทยทั้งที่เกิดจากเกิดจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ มีปัจจัยหลักมาจากสาเหตุหลายประการ สาเหตุจากธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ดินโคลนถล่ม แผ่นดินไหว พายุฤดูร้อน มีความถี่และความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่จำกัด การขยายตัวของชุมชนเมือง และภาคอุตสาหกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้สภาพภูมิอากาศของโลกเกิดการเปลี่ยนแปลง สภาพอากาศแปรปรวน อากาศร้อนจัด และหนาวจัด หรือมีฝนตกปริมาณมากเป็นเวลานาน ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมหนักและแผ่นดินถล่ม ซึ่งสาธารณสุขดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน ชุมชน และของรัฐ

วาทภัยหมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นจากพายุลมแรง จนทำให้เกิดความเสียหายแก่อาคารบ้านเรือน ต้นไม้ และสิ่งก่อสร้าง สำหรับในประเทศไทยวาทภัยหรือพายุลมแรงมีสาเหตุมาจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือ 1. พายุหมุนเขตร้อน ได้แก่ ดีเปรสชั่น พายุโซนร้อน พายุไต้ฝุ่น 2. พายุฤดูร้อน ส่วนมากจะเกิดระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน โดยจะเกิดถี่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคกลางและภาคตะวันออก จะมีการเกิดน้อยครั้งกว่า สำหรับภาคใต้ก็สามารถเกิดได้แต่ไม่บ่อยนัก โดยพายุฤดูร้อนจะเกิดในช่วงที่มีลักษณะอากาศร้อนอบอ้าวติดต่อกันหลายวัน แล้วมีกระแสอากาศเย็นจากความกดอากาศสูงในประเทศจีนพัดมาปะทะกัน ทำให้เกิดฝนฟ้าคะนองมีพายุลมแรง และอาจมีลูกเห็บตกได้จะทำความเสียหายในบริเวณที่ไม่กว้างนัก ประมาณ 20-30 ตาราง กิโลเมตร 3. ลมวง (เทอร์นาโด) เป็นพายุหมุนรุนแรงขนาดเล็กที่เกิดจากการหมุนเวียน ของลมภายใต้เมฆก่อตัวในทางตั้ง หรือเมฆพายุฝนฟ้าคะนอง (เมฆคิวมูโลนิมบัส) ที่มีฐานเมฆต่ำ กระแสลมวนที่มีความเร็วลมสูงนี้จะ ทำให้กระแสอากาศเป็นลำพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้า หรือย้อยลงมาจากฐานเมฆดูคล้ายกับวงหรือปล่องยื่นลงมา ถ้าถึงพื้นดินก็จะทำความเสียหายแก่บ้านเรือน ต้นไม้ และสิ่งปลูกสร้างได้ สำหรับในประเทศไทยมักจะเกิดกระแสลมวนใกล้พื้นดินเป็นส่วนใหญ่ไม่ต่อเนื่องขึ้นไปจนถึงใต้พื้นฐานเมฆ และจะเกิดขึ้นนาน ๆ ครั้ง โดยจะเกิดขึ้นในพื้นที่แคบ ๆ และมีช่วงระยะเวลาสั้น ๆ จึงทำให้เกิดความเสียหายได้ในบางพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม มีหน้าที่และบทบาทในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประเภทวาทภัย ในเขตท้องถิ่น มีผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่น และมีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการท้องถิ่น รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่น และช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดและผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม จึงต้องมีการเตรียมพร้อมและรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลสังคม พ.ศ.2562 ขึ้นซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และสอดคล้องกับแผนการป้องกันและ

บรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 รวมทั้งมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การเตรียมพร้อมแห่งชาติ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด/อำเภอ เพื่อให้การบริหารจัดการสาธารณภัยเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ และเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน และสร้างพื้นที่ให้เป็นท้องถิ่นที่ปลอดภัย โดยให้ความสำคัญกับหลักการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่ประกอบด้วยลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ได้แก่ การป้องกัน การลดผลกระทบ และการเตรียมความพร้อม ควบคู่กับการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ได้แก่ การเข้าพื้นที่เกิดเหตุ และการบรรเทาทุกข์ รวมทั้งการฟื้นฟู ได้แก่ การฟื้นฟูสภาพและการซ่อมและสร้าง ให้มีความปลอดภัยในการรับเหตุการณ์จากภัยพิบัติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไข วัตภัย ในพื้นที่ของ อบต.สังคม
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารการจัดการสาธารณภัย ประเภท วัตภัย
3. เสนอแนวทางปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารการจัดการสาธารณภัย ประเภท วัตภัย

คำถามการวิจัย

1. แนวทางการป้องกันและแก้ไข วัตภัย ในพื้นที่ของ อบต.สังคม เป็นอย่างไร
2. ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารการจัดการสาธารณภัย ประเภท วัตภัย คืออะไร
3. แนวทางปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารการจัดการสาธารณภัย ประเภท วัตภัย ควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

- ด้านประชากร จะสัมภาษณ์บุคลากรของ องค์การบริหารส่วนตำบลสังคมจำนวน 5 ท่าน คือ 1.นายก อบต.สังคม 2.ผู้ช่วยนักวิเคราะห์ ฯ 3.ผู้ช่วยเจ้าพนักงานป้องกัน ฯ 4.พนักงานขับรถน้ำ 5.พนักงานประจํารถยนต์ กู้ชีพ

- ด้านพื้นที่ พื้นที่ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม ตั้งอยู่ที่ 55 หมู่ที่3 บ้านผาแดง ตำบลสังคม อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย มีพื้นที่ 70 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 43,750 ไร่ โดย แบ่งเป็น 7 หมู่บ้านได้แก่ บ้านสังคม หมู่ที่ 1-2 บ้านผาแดง หมู่ที่ 3 บ้านแก้งใหม่ หมู่ที่ 4บ้านน้ำไพร หมู่ที่ 5บ้านม่วงน้ำไพร หมู่ที่ 6บ้านฟ้าประทาน หมู่ที่ 7

- ด้านระยะเวลา ตั้งแต่ กันยายน 2566 - ธันวาคม 2566

- ด้านเนื้อหา เกี่ยวกับวาทภัย ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม คือ ส่วนใหญ่จะเป็นพายุฤดูร้อน ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากวาทภัย ที่ทำให้เกิดอันตรายและความเสียหายจะเป็นต้นไม้โดนพายุพัดจนหัก และไปทับบ้านเรือนของประชาชน บ้านเรือนที่ไม่แข็งแรงจะไม่สามารถต้านทานความรุนแรงของพายุได้ทำให้หลังคาพังระเนระนาด หลังคนที่ทำด้วยสังกะสีจะถูกพัดเปิดซึ่งเป็นอันตรายต่อประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงและทาง อบต.สังคม ได้ออกสำรวจความเสียหายพร้อมทั้งได้ประมาณการค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยที่ได้รับความเสียหาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ทำให้ทราบถึง แนวทางการป้องกันและแก้ไข วาทภัย ในพื้นที่ของ อบต.สังคม
- ทำให้ทราบถึง ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารการจัดการสาธารณภัย ประเภท วาทภัย
- ทำให้ทราบถึง แนวทางปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารการจัดการสาธารณภัย ประเภท วาทภัย

แนวความคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการจัดการภัยพิบัติพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 ให้ความหมายของ "ภัยพิบัติ" หรือ "สาธารณภัย" ว่าหมายถึง อัคคีภัย วาทภัย อุทกภัย ตลอดจนภัยอื่นๆ ที่มาเป็นสาธารณะไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ หรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้นซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของประชาชนหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือรัฐ พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2550 ให้ความหมายของ "ภัยพิบัติ" หรือ "สาธารณภัย" ว่าหมายถึง อัคคีภัย วาทภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคแพร่เชื้อโรคในมนุษย์และแพร่ระบาดในสัตว์ การแพร่เชื้อของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติหรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุหรือเหตุอื่นซึ่งก่อให้เกิดอันตรายกับชีวิตร่างกายของประชาชนหรือความเสียหายแก่ชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศและวินาศกรรมด้วย ดังนั้นพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนปี 2550 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันนี้ให้ความหมายของ "ภัยพิบัติ" ที่กว้างขึ้นโดยครอบคลุมถึงโรคระบาดและการก่อวินาศกรรม ซึ่งตรงกับสถานการณ์ในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม ให้ความหมายของ "ภัยพิบัติ" ในพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนั้น ก็ยังคงให้ความสำคัญกับผลกระทบ และความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ที่เกิดขึ้นกับประชาชนเป็นจำนวนมาก กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย (2550) ให้ความหมายของ "ภัยพิบัติ" ว่าหมายถึง ภัยอันตรายหรือเหตุการณ์ร้ายแรงซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กะทันหัน จนเป็นเหตุให้เกิดความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สิน กำหนดประเภทของภัยพิบัติไว้ รูปแบบ ได้แก่ อุทกภัย วาทภัย ดินถล่ม อัคคีภัย ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย

2. ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความรุนแรงของภัยพิบัติเมื่อพิจารณาจากความหมายของคำว่า "ภัยพิบัติ" ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น "ภัยพิบัติ" เป็นลักษณะของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคำดังต่อไปนี้ (1) ภัย (hazard) (2) ความเสี่ยง (risk) (3) ความล่อแหลม (vulnerability) และ (4) ศักยภาพหรือขีดความสามารถของชุมชนในการรับมือ (capacity) ซึ่งสำนักเลขาธิการระหว่างองค์การด้านยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Strategy for Disaster Reduction-UNISDR) (2549) ได้ให้ความหมายของภัยไว้ดังนี้ (1) ภัย (hazard) หมายถึง เหตุการณ์ สภาวะทางกายภาพ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ รวมทั้งการกระทำของมนุษย์ ที่นำมาซึ่งการบาดเจ็บ หรือความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การบริการด้านสาธารณสุข โภคและสาธารณสุขการ โดยลักษณะของภัยนั้นจะเกิดขึ้นเร็ว (dynamic) และมีลักษณะของการทำลายล้างสูง องค์การช่วยเหลือเด็กแห่งประเทศไทยและสหราชอาณาจักร (Save the Children Sweden and United Kingdom) (2550: 15) อธิบายว่าภัย (hazard) หมายถึง สิ่งที่เป็นอันตราย หรือ ความเสี่ยง ก่อให้เกิดความเสียหาย อาจจะมาจากการกระทำของมนุษย์หรือธรรมชาติก็ได้ (2) ความเสี่ยง (risk) UNISDR (2549) ได้ให้ความหมาย "ความเสี่ยง" (risk) ว่าหมายถึง โอกาสหรือความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้นและนำมาซึ่งผลกระทบทางลบต่างๆต่อวิถีชีวิตของชุมชน และหรือทรัพย์สิน เช่น การตาย การบาดเจ็บ ความสูญเสีย ฯลฯ Wisner (2004:183) กล่าวว่า "ความเสี่ยง" คือ ความเป็นไปได้แต่ให้ความหมายไว้ในทางลบคือมีความเป็นไปได้แต่ขาดศักยภาพที่จะรับมือ โดย Wisner อธิบายความสัมพันธ์ของคำว่า "ความเสี่ยง" กับสถานการณ์ภัยพิบัติ ไว้ว่า "ความเสี่ยง (risk) = ภัย (hazard) x ความล่อแหลม (vulnerability)" กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2549) กล่าวว่า "ความเสี่ยง" (risk) หมายถึง โอกาส หรือความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้น และนำมาซึ่งผลกระทบทางลบต่างๆ ต่อวิถีชีวิตของชุมชน และหรือทรัพย์สิน เช่น การตาย การบาดเจ็บ ความสูญเสีย ฯลฯ

3. ประเภทสาธารณภัย การแบ่งแยกประเภทของสาธารณภัยแบ่งออกได้ 2 ประเภทใหญ่ๆตามลักษณะของการเกิดภัย ได้แก่ ภัยพิบัติธรรมชาติและภัยพิบัติมนุษย์ ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527)

3.1 สาธารณภัยจากธรรมชาติ (Natural Disaster) เป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มักจะเกิดขึ้นตามฤดูกาลเป็นส่วนใหญ่ แต่บางครั้งก็เกิดขึ้นเอง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และความมั่นคงของชาติ ภัยจากธรรมชาติ ได้แก่ สาธารณภัยเชิงกรมอุตุนิยมวิทยา (Meteorological Disaster) เป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลเป็นส่วนใหญ่ และเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ เช่น วัตภัย เป็นภัยที่เกิดจากแรงลมและพายุ เช่น พายุดีเปรสชัน พายุโซนร้อน พายุไต้ฝุ่น ซึ่งพายุไต้ฝุ่นมีอำนาจทำลายสูงสามารถทำให้ต้นไม้ถอนรากถอนโคน บ้านพังระเนระนาด เสาไฟฟ้าล้มเสียหายได้ ฯลฯ อากาศหนาวผิดปกติ เช่น ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอุณหภูมิต่ำลงใกล้ศูนย์องศาเซลเซียสคลื่นความร้อน ทำให้อากาศร้อนผิดปกติในประเทศเขตร้อน ทำให้คนที่ป่วยเป็นโรคหัวใจเสียชีวิตมากขึ้นฝนแล้ง

ทำให้ข้าวและพืชผลทางการเกษตรเสียหายมาก เกิดความขาดแคลนและอดอยาก เป็นต้นเหตุของทุพภิกภัยอย่างหนึ่ง

3.2 สาธารณภัยตามสภาพภูมิประเทศ (Topological Disaster) เป็นสาธารณภัยที่เกิดขึ้นตามลักษณะ หรือสภาพภูมิประเทศ ภัยพิบัติประเภทนี้ได้แก่ อุทกภัย คือ ภัยอันเกิดจากน้ำท่วม ประเทศไทยประสบปัญหาน้ำท่วมเกือบทุกปีเนื่องจากสภาพภูมิประเทศมีการตัดต้นไม้ ทำลายป่า การทรุดตัวของดิน มีลมพายุและลมมรสุมแรง ฝนตกหนักและน้ำทะเลหนุนทมิฬมกล่อม ภัยประเภทนี้ถ้าไม่มีอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ก็ไม่ถือเป็นสาธารณภัย

3.3 สาธารณภัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของผิวโลก (Tectonic Disaster) เป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของผิวโลกได้แก่แผ่นดินเลื่อนหรือแผ่นดินถล่มการเปลี่ยนแปลงระดับของชั้นผิวโลกทำให้เกิดสั่นไหวและสั่นสะเทือนของบ้านเรือนประชาชนบางครั้งเมื่อมีฝนตกหนักไม่มีการยึดเหนี่ยวของพื้นผิวดิน อาจทำให้พื้นผิวดินพังทลายลงมาและเป็นอันตรายได้แผ่นดินไหว การเปลี่ยนแปลงผิวโลกที่มีการสั่นสะเทือนเป็นลูกคลื่นและเป็นระลอกเคลื่อนจากจุดศูนย์กลางออกไปทุกทิศทาง ทำลายบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างต่างๆของประชาชน เช่น ในประเทศตุรกี ญี่ปุ่น ไต้หวัน อินเดีย เป็นต้นภูเขาไฟระเบิด ก่อนการระเบิดจะมีการพ่นควันดำเป็นสัญญาณเตือนภัย ช่วยให้ประชาชนมีโอกาสออกจากเขตอันตราย ประเทศที่มีภูเขาไฟระเบิด เช่น ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ สหรัฐอเมริกาชิลี เปรู โบลิเวีย เป็นต้น

3.4 สาธารณภัยทางชีวภาพ (Biological Disaster) เป็นภัยพิบัติที่มีสาเหตุ เนื่องมาจากสิ่งมีชีวิต เช่นการระบาดของโรค เช่น อหิวาตกโรค กาฬโรค โปลิโอ ไข้สมองอักเสบ เป็นต้นโรคติดต่อต่างๆสามารถทำให้เกิดโรคระบาดของโรคได้ในเมื่อมีแหล่งแพร่เชื้อโรคที่เหมาะสมมีการแพร่กระจายของโรค และภูมิคุ้มกันของกลุ่มชนต่ำภัยจากฝูงสัตว์และแมลง หนูนาทำลายต้นข้าวในนา ถ้ามีจำนวนมากทำให้เกิดการเสียหายแก่ข้าวนา เกิดการขาดแคลนและอดอยากได้ สำหรับแมลงโดยเฉพาะตั๊กแตนทำลายพืชไร่ เช่น อ้อย ข้าวโพด เป็นต้น

3.5 สาธารณภัยมนุษย์ (Man - made disaster) เป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์โดยอาจเนื่องจากสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ เพื่อความสุขสบายหรือเพื่อการประหัตประหารกัน

4. ระยะของการเกิดสาธารณภัยธรรมชาติของการเกิดภัยพิบัติภัยต่างๆ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ภัยพิบัติภัยธรรมชาติและสาธารณภัยมนุษย์มีระยะต่างๆ ของการเกิดภัยพิบัติที่คล้ายคลึงกันกับธรรมชาติของการเกิดโรค ระยะการเกิดสาธารณภัยประกอบด้วยระยะต่างๆดังต่อไปนี้(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,2527)

4.1 ระยะเตือนภัย (Warning Phase) ระยะนี้เป็นช่วงระยะเวลาก่อนเกิดภัย ซึ่งอาจจะสั้นหรือยาวแล้วแต่ชนิดของภัยพิบัติทำให้มี โอกาสเตือนภัยกับประชาชนได้ ในปัจจุบันองค์การอุตุนิยมวิทยาโลกและการเฝ้าระวังอากาศโลกได้อาศัยดาวเทียม เครื่องช่วยของสถานีพยากรณ์อากาศต่างๆและอุปกรณ์

อิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยสามารถพยากรณ์ภัยพิบัติทางอุตุนิยมวิทยาได้ล่วงหน้า เช่น พายุดีเปรสชัน พายุไซร่อน พายุไต้ฝุ่น สามารถแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อนที่พายุหมุนกำลังก่อตัวขึ้นบริเวณใดเคลื่อนไปในทิศทางใด มีความรุนแรงขนาดไหน และสามารถบอกให้ทราบล่วงหน้าได้ไม่น้อยกว่า 36 ชั่วโมงก่อนที่พายุจะมาถึง ประชาชนมี โอกาสได้รับข่าวสาร ธารณภัยล่วงหน้า เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เสียงสัญญาณต่างๆ ซึ่งเคยมีประชาสัมพันธ์และฝึกปฏิบัติล่วงหน้า ประชาชนมีเวลาพอที่จะ หลีกเสี่ยงอันตรายและดำเนินการอย่างเหมาะสม เพื่อให้ทรัพย์สินสมบัติได้รับความเสียหายน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ อุทกภัยส่วนใหญ่สามารถทราบเหตุการณ์ล่วงหน้าได้เป็นเวลานาน ทำให้สามารถ หลีกเสี่ยงป้องกันและควบคุมอันตรายได้ ในขณะที่เกิดภาวะฉุกเฉินหรือภาวะสงครามก็สามารถแจ้งสัญญาณต่าง ๆ ให้ทราบล่วงหน้า ประชาชนมี โอกาสหลบภัยและช่วยพรางไฟในเวลากลางคืน ช่วยป้องกันการโจมตีของข้าศึกได้ การเตือนภัยจะมีประโยชน์ถ้าประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในสัญญาณเตือนภัยต่างๆ ดี ระยะเวลาเตือนภัย ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับสาธารณภัยได้มีเวลาพอที่จะดำเนินการต่างๆ ในการรับ สถานการณ์และเตรียมการในการช่วยเหลือประชาชนทั้งชีวิตและทรัพย์สินทำให้มีการสูญเสียที่น้อยที่สุด

4.2 ระยะเวลาเกิดภัย (Impact Phase) ระยะเวลาเป็นระยะเวลาในการเกิด ภัยพิบัติทำให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ระยะเวลาการเกิดภัยแตกต่างกันไปตามแต่ชนิดของภัยพิบัติที่เกิดในระยะเวลา นั้นๆ เป็นวินาทีหรือนาที เช่น การระเบิด แผ่นดินไหว ภัยพิบัติที่เกิดในช่วงเวลาเป็นชั่วโมงหรือวัน เช่น อุทกภัย วาตภัย ภัยพิบัติที่เกิดในช่วงระยะเวลาเป็นเดือน เป็นปี เช่น โรคระบาด ความแห้งแล้ง ผลกระทบของสาธารณ ภัยขึ้นอยู่กับชนิดของภัยพิบัติในขณะเกิดอุทกภัยน้ำใน ทะเลและแม่น้ำสูงมากจนท่วมล้นฝั่งไหลท่วมอาคาร บ้านเรือน ความรุนแรงของกระแสน้ำที่ไหลทำให้อาคารบ้านเรือนที่ไม่แข็งแรงพังทลาย ถนนและสะพานที่เกิด ขวางทางกระแสน้ำจะถูกทำลายเสียหาย พาหนะต่างๆ จะจมอยู่ใต้น้ำ โคลนตมที่ถูกพัดพาเข้าไปในอาคาร บ้านเรือนและ โรงงานทำให้สิ่งของต่างๆ เสียหาย วาตภัยหรือพายุที่มีกำลังแรงก็ทำให้เกิดความเสียหายได้มาก เหมือนกัน อันตรายที่เกิดขึ้น ได้แก่ ต้นไม้หักล้ม ทับบ้านเรือนและคน บ้านเรือนที่ทนกำลังของแรงลมไม่ไหลจะ พังทลาย กระเบื้องหลังคาปลิวเป็นอันตรายต่อคนที่กำลังอยู่นอกบ้าน ฝนตกหนักและอาจมีลูกเห็บตกได้ในกรณีที่มี พายุกำลังแรง ลูกเห็บอาจตกถูกคนได้รับบาดเจ็บและบ้านเรือนเสียหาย

4.3 ระยะเวลากู้ภัย (Rescue Phase) ระยะเวลาเป็นระยะเวลาของการช่วยชีวิตและระงับภัย โดยทำให้ภัย สงบลงโดยเร็วหรือลดอันตรายให้น้อยลง การกู้ภัยควรกระทำทันทีในขณะเกิดภัยพิบัติดำเนินการช่วยเหลือและ ติดต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง งานกู้ภัย ได้แก่ การดับเพลิง การรื้อถอนซากปรักหักพังที่เกิดจากเพลิงไหม้ หรือถูกระเบิด การช่วยชีวิตที่ติดอยู่ในอาคารและซากปรักหักพังให้ออกมาได้ การซ่อมแซมเขื่อนและทำนบที่เป็น ต้นเหตุของภัยพิบัติ การอพยพทรัพย์สินไปที่ปลอดภัยการปฐมพยาบาลและการดูแลฉุกเฉินแก่ผู้ประสบ ภัยทันที ระยะเวลาเป็นการทำงานของหน่วยกู้ภัยซึ่งส่วนใหญ่ ได้แก่ ตำรวจ ทหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง การกู้ภัย และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจะต้องได้รับการฝึกฝนและอบรมมาอย่างเพียงพอประกอบด้วยเครื่องมือ เครื่องใช้ อย่างสมบูรณ์มีบุคลากรต่างๆ พร้อมทั้งปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างมีประสิทธิภาพและปราศจากการ ขัดขวางต่างๆ เช่น การจัดระเบียบวิธีการป้องกันประชาชนที่มามุงดู การกำหนดบริเวณพื้นที่อันตราย การขน

ย้ายผู้บาดเจ็บ หน่วยงานที่จะปฏิบัติงานกู้ภัยจะต้องมีการแยกประเภท มีการจัดรูปแบบของหน่วยงานมีวัสดุ อุปกรณ์ มีการกิจหน้าที่ และมีการติดต่อประสานงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ หน่วยสาธารณสุข หน่วยดับเพลิง หน่วยโยธาธิการ หน่วยรักษาความสงบเรียบร้อย และหน่วยขนส่งลำเลียง เป็นต้น

4.4 ระยะเวลาบรรเทาภัย (Relief Phase) ระยะเวลาเป็นระยะที่ภัยเริ่มสงบหรือหมดฤทธิ์ไม่เป็นอันตรายต่อไป งานในระยะเวลาเป็นการบรรเทาภัยหรือบรรเทาทุกข์ที่ประชาชนกำลังประสบอยู่โดยทีมงานที่มาจากสาขาวิชาชีพต่างๆ ร่วมกันทำการสำรวจความเสียหาย ประเมินผลความจำเป็นรีบด่วนกำหนดเตรียมแผนปฏิบัติการทันที และเริ่มดำเนินการตามแบบอย่างเร่งด่วน มีการประสานงานระหว่างกรมประชาสงเคราะห์ และองค์การกุศลต่างๆ ในการจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับผู้ประสบภัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และสิ่งจำเป็นส่วนบุคคล เพื่อให้สิ่งของต่างๆ เหล่านี้ได้กระจายไปสู่ผู้ประสบภัยอย่างทั่วถึง ในระยะแรกควรมีการบรรเทาภัยหรือบรรเทาทุกข์ เฉพาะหน้าด้วยการแจกอาหาร เครื่องนุ่งห่ม จัดการรักษาพยาบาลและที่พักอาศัยชั่วคราว จัดตั้งหน่วยงานชั่วคราวในด้านอำนวยความสะดวก การขนย้ายประชาชน นอกจากเขตอันตราย การสืบเสาะค้นหาผู้ที่ยาไปเพื่อให้เขาเหล่านั้นกลับสู่ครอบครัวโดยเร็ว การบรรเทาภัยขึ้นอยู่กับความรุนแรงของภัยพิบัติ เมื่อเป็นภัยพิบัติธรรมดาไม่รุนแรงมากนัก เจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์การเอกชนของท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองได้ แต่ถ้าเป็นภัยพิบัติที่มีความรุนแรงมาก การช่วยเหลือผู้ประสบภัยอาจได้รับการสนับสนุนจากกรมประชาสงเคราะห์ หน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง องค์การกุศลต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ประสิทธิภาพของการดำเนินการบรรเทาสาธารณภัยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น แหล่งทรัพยากรที่สมบูรณ์และ ถูกต้อง การเตรียมพร้อมเพื่อรับสาธารณภัยเมื่อมีเงิน วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร ที่ช่วยในการบรรเทาภัยพร้อมและมีการฝึกซ้อมอยู่เสมอ การบรรเทาภัยนั้นก็ย่อมประสบความสำเร็จ

4.5 ระยะเวลาฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation Phase) ระยะเวลาเป็นระยะหลังสาธารณภัยได้สงบแล้ว และได้รับการบรรเทาในระยะเวลาเร่งด่วนไปแล้ว งานในระยะเวลาเป็นงานระยะยาวเกี่ยวกับการฟื้นฟูและบูรณะสิ่งชำรุดเสียหายที่เกิดจากสาธารณภัยให้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่นการขจัดสิ่งปรักหักพัง การจัดการกับผู้ไม่มีบ้านพักอาศัย การฟื้นฟูงานอาชีพ การช่วยเหลือในด้านเกษตรกรรม การรักษาพยาบาล การสาธารณสุข การชะล้างสิ่งมีพิษ การจัดการกับผู้เสียชีวิตการซ่อมแซมสิ่งสาธารณประโยชน์ ถนน สะพาน เขื่อน ทำนบ และผนังกันน้ำให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์โดยเร็วที่สุด การวางผังเมืองก็นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อสาธารณภัยนั้นได้ก่อให้เกิดสาธารณภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้ใหม่ ให้การช่วยเหลือทางการเงินและเทคนิคต่างๆ ซึ่งมีความจำเป็นมากอาจได้รับการช่วยเหลือจากองค์การของรัฐและเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ

5. ทฤษฎีการวิจัย

Galloway (2003: 27) กล่าวว่า "การจัดการภัยพิบัติ" มี 4 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนก็มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ชั้นลดความเสี่ยงและหลีกเลี่ยงจากภัยพิบัติ (mitigation) เป็นขั้นตอนที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

2. ชั้นเตรียมความพร้อม (preparedness) เป็นขั้นตอนของการเตรียมความพร้อม เพื่อลดความเสียหายจากภัยพิบัติเช่นเตรียมจัดหาทรัพยากรรวมทั้งจัดตั้งหน่วยงานต่างๆเพื่อสนับสนุนและรับผิดชอบต่อการจัดการภัยพิบัติเพื่อเป็นแนวทางให้กับขั้นต่อไป

3. ชั้นตอบสนองและจัดการภัยพิบัติ (response) เป็นขั้นตอนที่ต้องดำเนินการ เพื่อลดอันตรายจากภัยพิบัติ และเพื่อรักษาชีวิตของประชาชน รวมทั้งป้องกันความเสียหายต่อทรัพย์สินต่างๆ และเป็นช่วงที่ต้องฟื้นฟูการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ให้กลับมาใช้ได้อย่างเร่งด่วนที่สุด

4. ชั้นฟื้นฟู (recovery) เป็นขั้นตอนที่ต้องฟื้นฟูสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสาธารณูปโภคต่างๆ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

พงศ์ฤกษ์ สนิวงศ์ (2541) แบ่งระยะของการเกิดภัยไว้ 3 ระยะคือ

1. ช่วงก่อนเกิดภัย เป็นระยะการเตรียมการและเตรียมพร้อมก่อนจะเกิดภัยพิบัติ โดยมีการวางแผนปฏิบัติงาน โดยเตรียมการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องมือสื่อสาร ยานพาหนะ และกำลังอาสาสมัครไว้ให้พร้อม มีการฝึกอบรมและทดลองปฏิบัติตามแผนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการเตือนภัย โดยช่วงเตือนภัยนี้จะมีเวลาสั้นหรือยาว ขึ้นอยู่กับชนิดของภัยพิบัติ

2. ขณะเกิดภัย เป็นระยะเวลาที่ทำให้เกิดความเสียหาย ทั้งชีวิตและทรัพย์สินระยะเวลารวมทั้งความรุนแรง ก็ขึ้นอยู่กับประเภทของภัยพิบัติ

3. หลังจากภัยสงบแล้ว ซึ่งระยะนี้แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงคือ

3.1 ช่วงกู้ภัย เป็นช่วงเวลาที่เข้าไปช่วยชีวิตและระงับภัย

3.2 ช่วงช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นระยะที่ภัยสงบหรือผ่านไปแล้ว ต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาพยาบาล

3.3 ช่วงฟื้นฟูบูรณะ เป็นระยะหลังจากภัยสงบแล้ว และผ่านพ้นช่วงเวลาที่ต้องช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนไปแล้ว ระยะนี้ จึงเป็นการให้ความช่วยเหลือที่มีแผนการช่วยเหลือทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว เช่น การซ่อมแซมสิ่งปรักหักพังต่าง ๆ การจัดหาที่อยู่อาศัย การพัฒนาอาชีพ เป็นต้น by Chiang Mai Universi

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธีระ สันติเมธี (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องแนวทางการบูรณาการการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับจังหวัด ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษาภาพรวมของปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการ

ปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับจังหวัด 4 ด้าน คือด้านบุคลากร ด้านทรัพยากร ด้านงบประมาณ และด้านระบบการทำงาน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีปัญหาและอุปสรรคด้านบุคลากรมากที่สุด โดยเฉพาะบุคลากรขาดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผลการศึกษาภาพรวมของแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับการพัฒนาระบบการทำงานมากที่สุดในประเด็นว่า ควรกำหนดสถานภาพของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาคเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกับจังหวัด ตั้งแต่ระดับนโยบาย แผนงาน โครงการ ในลักษณะยุทธศาสตร์ การทำงานแบบบูรณาการของผู้ว่าราชการจังหวัด CEO ควรพัฒนาระบบการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย โดยเฉพาะการพิจารณาจ่ายเงินทดลองราชการช่วยผู้ประสบภัยให้รวดเร็วทันที่ที่ประสบภัยพิบัติ

พงษ์เผ่า เกษทอง (2550) ได้ทำการศึกษาการกำหนดจุดที่ปลอดภัยในการหนีภัยและเส้นทางหนีภัยเพื่อนำเสนอในการทำ Workshop ซึ่งการจัดทำแผนซ้อมหนีภัยที่บริเวณหาดป่าตอง พบว่าประสบความสำเร็จในระดับมาก คือ การจัดทำแผนซ้อมหนีภัยสีนามิจะต้องให้สัมพันธ์กับการติดตั้งหอเตือนภัยที่หาดป่าตอง ซึ่งได้ดำเนินการแล้วเสร็จตามแผนที่วางไว้ ในส่วนของการซ้อมแผนอพยพคนหนีไปในที่ที่ปลอดภัยนั้น นายสมิทธิ์ ธรรมสโรช ได้ให้คำปรึกษาว่าจะต้องดำเนินการให้เสร็จภายในครึ่งชั่วโมงซึ่งในส่วนของป่าตองนั้นได้มีการแบ่งโซนการอพยพหนีภัยไว้ทั้งหมด 7 โซน เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

พรสรวง เกาตะกู (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลในจังหวัดนครปฐม พบว่าความรู้เกี่ยวกับงานอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ความภาคภูมิใจในตนเองการได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ อปพร. เทศบาลตำบล การทำงานเป็นทีม และการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อยู่ในระดับมาก

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่มีระยะเวลาการเป็นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนต่างกัน มีการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่มีอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพสมรส อาชีพหลักต่างกัน มีการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไม่แตกต่างกัน

การทำงานเป็นทีม สามารถทำนายการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ร้อยละ 4.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับๆ 0.01

7.กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติ พบว่า การจะบริหารจัดการภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ

1. ก่อนเกิดภัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การลดผลกระทบ (Mitigation) และการเตรียมความพร้อม (Preparedness)

2. การจัดการภัยพิบัติในช่วงระหว่างเกิดภัย (Response) ต้องมีมาตรการจัดการภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉิน เช่น การจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวก การประกาศพื้นที่ประสบภัย การใช้ระบบสั่งการ การบริหารการประสานงานและความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ

3. หลังเกิดภัย (Recover) มีการฟื้นฟูบูรณะ การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างทั่วถึง และทันต่อเหตุการณ์

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

เป็นการสัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อที่จะให้ทราบถึงคำตอบได้อย่างละเอียดและครบถ้วน ประกอบด้วย ผู้บริหาร องค์กรบริหารส่วนตำบลสังคม และ พนักงานองค์กรบริหารส่วนตำบลสังคมที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ ตำบลสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติในพื้นที่

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแล้ว ได้จัดและกระทำข้อมูลในการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

- นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่ของผู้ให้สัมภาษณ์มาจัดลำดับข้อมูลที่สำคัญแต่ละคน เพื่อให้สามารถทราบข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับ วาตภัย ได้อย่างถูกต้อง

- ผู้วิจัยนำข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ร่วมกับข้อมูลทางเอกสารจาก ปก.จังหวัด ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิด ทฤษฎี บทความเชิงวิชาการและผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อที่จะได้นำไปสู่การเขียนรายงานสรุปการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการสาธารณภัยประเภท (วาตภัย) พื้นที่ อบต.สังคม อ.สังคม จ.หนองคาย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารการจัดการสาธารณภัยประเภท (วาตภัย) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ รายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

- ในการวิจัยเชิงคุณภาพ นั้นผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เสี่ยงเกิดเหตุ วาตภัย ในพื้นที่ องค์กรบริหารส่วนตำบลสังคม

สรุปผลการวิจัย

ในเขตพื้นที่ องค์กรบริหารส่วนตำบลสังคม ที่รับผิดชอบ แบ่งเป็น 7 หมู่บ้านได้แก่ บ้านสังคม หมู่ที่ 1-2 บ้านผาแดง หมู่ที่ 3 บ้านแก้งใหม่ หมู่ที่ 4 บ้านน้ำไพร หมู่ที่ 5 บ้านม่วงน้ำไพร หมู่ที่ 6 บ้านฟ้าประทาน หมู่ที่ 7 ในพื้นที่ ตำบลสังคมเป็นพื้นที่ ที่ราบสูงมีเขาจึงมักประสบ วาตภัย บ่อยครั้ง ซึ่งทำให้ บ้านเรือน พืชผลทางการเกษตร และต้นไม้ เสียหายจำนวนมาก ทางทีมงานป้องกัน ฯ ของ อบต.สังคม จะต้องประเมินสถานการณ์ ความรุนแรงก่อนเพื่อเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัยให้ได้มากที่สุด

การบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเบื้องต้น

องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม ได้มีหน่วย อพปร. ซึ่งสมาชิกจะมีอยู่ทุกหมู่บ้านเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยมีประสิทธิภาพมากขึ้นและรวดเร็ว ทางเจ้าหน้าที่จะประเมินสถานการณ์ความรุนแรงของ วาตภัย เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้แก่เจ้าหน้าที่และประชาชนในพื้นที่และหลังจากเหตุการณ์การสงบทาง เจ้าหน้าที่จะเข้าไปประเมินความเสียหายของประชาชน และมอบถุงยังชีพในลำดับแรก พอประเมินราคาความเสียหายเสร็จแล้วทาง อบต.สังคม จะจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัย

ความเสียหายที่เกิดจากเหตุการณ์ วาตภัย

เนื่องจากภัยพิบัติ วาตภัย ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม ส่วนใหญ่จะเป็นพายุฤดูร้อน จึงมีความรุนแรงมาก ทำให้บ้านเรือนเสียหายและต้นไม้หักขวางถนนตามทาง ทำให้เกิดความเสียหาย ทั้งทรัพย์สินและความปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการจราจรเส้นทางถนนสายและสายรอง

อุปสรรคในการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย

เนื่องจากในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม เป็นพื้นที่ ที่ราบสูงมีเขา เส้นทาง การจราจรเลยมีถนนที่ คดโค้ง ริมทางเป็นหน้าผาซึ่งต้องใช้ความระมัดระวังในการเคลื่อนที่ให้ความช่วยเหลือ เพราะถนนสายนี้เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งจึงต้องประเมินสถานการณ์ว่าปลอดภัยจริงจึงจะเข้าช่วยเหลือประชาชนได้ และความสามัคคีในชุมชน ในการให้ความร่วมมือต่าง ๆ กับหน่วยงานภาครัฐและในด้านของความรู้และอุปกรณ์ในการเตรียมกับการรับมือภัยพิบัติยังอยู่ในระดับ ปานกลาง จึงไม่สามารถแสดงประสิทธิภาพในการรับมือภัยพิบัติ ได้อย่างเต็มที่

เสนอแนวทางปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสาธารณภัย ประเภท วาตภัย

เนื่องจาก องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม เป็นหน่วยงานระดับเล็กจึงมีเงินอุดหนุนจากรัฐบาล น้อย แล้วเป็นพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมืองหลักจึงเก็บภาษีได้ไม่มาก ทำให้ไม่สามารถที่จะมีกำลังในการจัดตั้งบซื้อ อุปกรณ์เกี่ยวกับการช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่ จึงเสนอแนวทางคือให้เจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ บริหารสาธารณภัย เบื้องต้น กับประชาชนเพื่อทำให้ประชาชนได้มีความรู้และการพัฒนาในด้านการรับมือกับ ภัยพิบัติ

อภิปราย

การบริหารจัดการสาธารณสุขของ องค์การบริหารส่วนตำบลสังคมในเขต อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ในภาพรวมมีประสิทธิภาพที่ดีในการเข้าถึงพื้นที่เสี่ยงภัยและเข้าถึงการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เมื่อพิจารณาผลงานพบว่า ทางทีมงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสังคม ได้ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างมีประสิทธิภาพทั้งการนำคนเจ็บไปรักษาและการเข้าสำรวจพื้นที่จุดเสี่ยงเพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ประชาชน และช่วยซ่อมแซมบ้านเรือนให้แก่ประชาชนที่ประสบเหตุ ทั้งยังมอบถุงยังชีพให้ดำรงชีพชั่วคราว วัตถุประสงค์และเป้าหมายของ องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม คือต้องการให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการเป็นการกำหนดทิศทางของ องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม เพื่อดำเนินงานในหน้าที่ และการใช้ทรัพยากรทั้งหลายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมาย โดยผู้บริหารมีหน้าที่รวบรวมและจัดการการใช้ทรัพยากรควบคู่กันไป โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน ดำเนินงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ

วิรัช นิภารธรรม (2551 : 39) กล่าวว่า การบริหารภาครัฐ มีวัตถุประสงค์หลักในการให้บริการสาธารณะ (Public Services) ซึ่งครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวก การรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนการพัฒนาประชาชนและประเทศชาติ เป็นต้น การบริหารส่วนนี้เป็นการบริหารของหน่วยงานของภาครัฐไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2550 : 2-3) ซึ่งดำเนินการป้องกันบรรเทา ฟื้นฟู สาธารณภัยและอุบัติภัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พุทธศักราช 2550 มีหน้าที่ในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ศึกษาวิจัยเพื่อหามาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยปฏิบัติการประสานการปฏิบัติ สนับสนุน ช่วยเหลือ แนะนำอบรมให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานภาครัฐเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา บุญจนะ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหาร งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอโพนทราย จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของการบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหาร ส่วนตำบลอำเภอโพนทราย จังหวัดกำแพงเพชรอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนได้แบ่งข้อเสนอแนะเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สอดคล้องกับสภาพความเสี่ยงภัยในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาเชิงนโยบายเพิ่มเติมดังนี้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติและปลูกฝังจิตสำนึกด้านความปลอดภัยแก่ประชาชนผ่านกลไกการสื่อสารและกระบวนการฝึกอบรม รวมถึงการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

1.2 จัดทำแผนแม่บท แผนปฏิบัติการและแผนเผชิญเหตุเฉพาะพื้นที่ครอบคลุมทุกประเภทภัย สำหรับเป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.3 เสริมสร้างศักยภาพชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัยตามแนวทางการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการภัยพิบัติได้ในเบื้องต้น พร้อมส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในระดับพื้นที่ โดยพัฒนาผู้มีจิตอาสาเป็นกำลังสำคัญของภาครัฐในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

2.1 ผู้บริหารควรมีการวางแผนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้เป็นมาตรฐานสากล โดยการวางแผนพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพให้เทียบเท่าและเป็นไปตามมาตรฐานสากลทั้งในระดับประเทศและภูมิภาคอาเซียน

2.2 ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของทุกภาคส่วนในสังคม รวมถึงนำระบบบัญชาการเหตุการณ์มาใช้เป็นหลักการสำคัญในการบริหารจัดการสาธารณภัยและการฝึกซ้อมแผนในทุกระดับ

2.3 ผู้บริหารควรวางแผนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยภายหลังเกิดเหตุ โดยการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค อำนวยความสะดวกด้านสิ่งสาธารณูปโภค บริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวฟื้นฟูสิ่งสาธารณูปการ และ โครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการวางแผนจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเบื้องต้นตามระเบียบกระทรวงการคลังฯ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า และช่วยเหลือเยียวยาให้ผู้ประสบภัยสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ

เอกสารอ้างอิง

- สำนักเลขาธิการระหว่างองค์การค้ำยยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติ
แห่งสหประชาชาติ (2549)
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550
องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม ข้อมูลทั่วไปด้านสาธารณภัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ข้อมูลด้านภัยพิบัติ
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย (2550)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2554 : 2)
พงศ์ฤกษ์ เส็นวงศ์ (2541) แบ่งระยะของการเกิดภัยไว้ 3 ระยะ
ธีระ สันติเมธี (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องแนวทางการบูรณาการการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณ
ภัยระดับจังหวัด
- ขันติรักษ์ ต้นติเฉลิม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานบรรเทาสา
ธารณภัยของข้าราชการ
- เกรียงไกร กิจประเสริฐ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนต่อการ
บริการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- พงษ์เฒ่า เกษทอง (2550) ได้ทำการศึกษาการกำหนดจุดที่ปลอดภัยในการหนีภัยและเส้นทางหนีภัยเพื่อนำเสนอ
ในการทำ Workshop
- พรสรวง ฤาตะกู (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณ
ภัยของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลในจังหวัดนครปฐม
- ชัยศรี มีพัฒน์ (2550) ได้ทำการศึกษาการกำหนดงบประมาณเพื่อให้ความช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยของ
เทศบาลตำบลไม้เรียง
- วิรัช นิภาวรรณ (2551 : 39) กล่าวว่า การบริหารภาครัฐ มีวัตถุประสงค์หลักในการให้บริการสาธารณะ(Public
Services) ซึ่งครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวก การรักษาความสงบเรียบร้อย
- วนิดา บุญชนะ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหาร งานป้องกันและบรรเทาสาธารณ
ภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร
- ยุทธพงษ์ วงศ์ไชย (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสำนักงานป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัย จังหวัดพะเยา พบว่า สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ชนิษฐา พุกกะณานนท์ (2551 : ก) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการป้องกันและบรรเทาสา
ธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
- พรรัชชล อึ้งสวรรค์ (2553 : 3) ได้ศึกษาเรื่องการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนา

อนันต์ชัย คงจันทร์ (2550 : 37-38) กล่าวว่า การบริหารงานที่ดีควรมีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อ บรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

โสภณ อนันต์ทรัพย์ (2552 : ก) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพในการจัดการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี

วิทยา ภูโยสาร (2552 : ก) ได้ศึกษาเรื่อง การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่าย พลเรือน

(อุทิศ ขาวเขียว, 2549 : 66) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชันติรักษ์ ตันติเฉลิม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยของข้าราชการสำนักโยธาธิการกลาโหม

กัมพศ น้อมชอบ(2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขต เทศบาลนครผลการวิจัยพบว่า การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยส่งผลต่อการบริหารงานสาธารณภัย อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01